

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Галина Николова Шамонина,

Департамент „Чуждоезиково обучение и СДК“

към Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност „професор“

в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език).

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 39 от 02.05.2023 г. и на интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) за нуждите на катедра „Руска филология“ към Филологически факултет, като кандидат участва **доц. д-р Надя Петрова Чернева** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-21-1600 от 31.07.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език), обявен за нуждите на Катедра „Руска филология“ към Филологически факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат: **доц. д-р Надя Петрова Чернева** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Доц. д-р Надя Чернева участва в конкурса с научни трудове, които напълно съответстват на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ и тези на Правилника за развитие на академичния състав на ПУ за заемане на академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език).

Представеният от доц. д-р Надя Петрова Чернева комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- молба до ректора на ПУ за допускане до участие в конкурса;
- автобиография;
- дипломи за: висше образование, доктор и доцент;
- списък на научните трудове и копия на публикациите;
- справка за съответствие с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“;
- декларация за оригиналност и достоверност;
- анотации на материалите по чл.76 от ПРАСПУ на български и руски език;
- самооценка на приносите;
- списък на цитиранията;
- удостоверение за трудов стаж;
- справка за учебната работа;
- документи за научно-изследователска дейност – справка от кандидата и от НПД;
- други документи – сертификати.

Кандидатът има голям брой публикации - монографии, учебник, статии и доклади. За участие в конкурса доц. Чернева е приложила общо 16 научни трудове. Приемат се за рецензиране 1 монография, 15 научни статии и при крайната оценка се отчитат 35 научни и образователни проекти (17 централизирани европейски, 6 международни, 4 двустранни, 3 национални и 5 вътрешноуниверситетски). Всички публикации са представени като пълнотекстово съдържание.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. Н.Чернева има впечатляващ образователен и професионален профил. Завършила е специалност „Руска филология“ в Пловдивския университет през 1983 г. През 2003 г. става доктор по филология на Държавния институт по руски език „А. С. Пушкин“ (Москва, Русия). През 2013 г. става доцент в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, по професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици: Руски език - Лингвокултурология).

Доц. Н. Чернева има над 37 г. трудов стаж. Започва трудовата си дейност като учител по руски език и литература (1984-1990), а от 1990 до настоящия момент е из-

вървяла целия път на академичното израстване в ПУ- заема последователно длъжностите „преподавател“, „асистент“, „старши асистент“, „главен асистент“ и „доцент“.

Кандидатът има сериозен професионален опит в областта на научната и международна дейност, натрупан през периода 2014-2023 в работата и на различни длъжности в университетската администрация: научен секретар на Филологическия факултет (2007-2014), зам.-декан по международната дейност на Филологическия факултет (2014-2019) и зам.-ректор по международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол (2019-2023).

Доц. Н. Чернева непрекъснато повишава професионалната си квалификация в различни форми в страната и чужбина: осъществила е 11 академични мобилности във водещи университети в Сърбия (2023), Гърция (2020), Италия (2019; 2005), Полша (2019), Португалия (2018), Русия (2012), Унгария (2009; 2012), Франция (2007; 2008), Белгия (2004) и 4 университета в САЩ (2017); преминала е общо 5 специализации в Русия (1997, 1999, 2012-2014).

Доц. Н. Чернева е организатор на много научни форуми, които са доказателство за професионалния ѝ опит във връзка с обявения конкурс.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическата дейност

Оценката ми за учебно-педагогическата дейност на кандидата е много висока и се потвърждава от дългогодишния ѝ опит като лектор в бакалавърски и магистърски програми, лектор в семинари за повишаване на професионалната квалификация на преподаватели по руски език в средните и висши училища (2014-2019) и участието в преподавателски мобилности по програма „Еразъм+“.

Според представените документи за обявения конкурс изискуемата учебна натовареност е налице. От 2022 г. доц. Н.Чернева е ръководител на магистърска програма „*Методика на преподаването на руски език*“, в рамките на която води два лекционни курса: „*Компетентностен подход и иновации в образованието*“ и „*Текстът като лингводидактическа единица*“, с което е изпълнено условието на настоящия конкурс за наличие на учебна натовареност за заемане на академичната длъжност „професор“.

До настоящия момент доц. Н.Чернева е разработила и водила общо 19 лекционни курсове като задължителни, избираеми или факултативни в 7 бакалавърски и 7

магистърски програми на ПУ. Лекционните курсове и семинари, водени в други университети, са общо 9.

Следва да се подчертае и работата със студенти, докторанти и преподаватели, която разкрива мащаба на професионалната методическа дейност на кандидата и има пряко отношение към обявения конкурс. Доц. Н.Чернева е организатор на: 12 методически конференции и научно-методически семинари в областта на преподаването на руски език като чужд за учители, университетски преподаватели, студенти и докторанти (2008-2021); Международен научно-практически семинар „Обучение по преводаческо майсторство" за студенти-русисти (единствен по рода си в Европа, с 10 издания и 516 сертифицирани участници от 10 страни); автор на майсторски клас за педагози „*Танцът в лингводидактиката*" в Методически семинар за ръководители на руски центрове и преподаватели от 65 страни в рамките на Международен студентски фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!" (2019); лектор в 6 издания на Международната квалификационна школа „Съвременни педагогически технологии в обучението по руски език като чужд" на ВСУ „Черноризец Храбър" - Варна.

Широкообхватна е нейната методическа извънаудорната работа със студенти: като ръководител на представителния отбор на ПУ „Паисий Хилендарски“ във всички издания на Международната квалификационна школа „Съвременни педагогически технологии в обучението по руски език като чужд" на ВСУ „Черноризец Храбър" – Варна и в 5 издания на Международния студентски фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!", на които студентите на ПУ заемаха призови места. Бих искала да подчертая успехите, постигнати от студентите на доц. Н.Чернева в конкурсите на посочените международни форуми, които говорят за високото качество на подготовката им.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Тематиката на представената научна продукция е актуална и представя доц. д-р Надя Чернева като интердисциплинарен изследовател. Публикациите отговарят на областта и професионалното направление на обявения конкурс. Постиженията на кандидата са прецизно формулирани и отразени в справката, приложена към документите за конкурса. Представените публикации имат приносен характер в областта на чуждоезиковата методика и безспорно практическо приложение.

Кандидатът представя солидна справка с описание на конкретните постижения и приноси в представените за конкурса публикации.

Ще се спра по-подробно върху монографичния труд на доц. Н.Чернева - „Лингводидактологични пространства на културния диалог“ (Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2023), който считам за водещ в нейната научно-изследователска и преподавателска дейност.

В обем от 173 страници, трудът е структуриран съобразно научния стандарт и включва увод, три глави, заключение, библиография и четири приложения. Заключение-нията на автора се основават на задълбочено проучване на съществуващите литературни източници и натрупания практически опит в различни страни. Посочени са над 250 библиографски източници, голяма част от които са публикувани през последните години.

Монографията на доц. Н.Чернева е значимо научно изследване на продуктивните иновативни технологии в обучението по руски език като чужд. Книгата представя актуален академичен труд със задълбочен научен и полезен приложен профил. Лингводидактологичната ценност на културата и изкуството се разглежда през призмата на съвременните идеи за личностно-ориентирано обучение в чуждоезиковото обучение,

В първата глава на труда е представена теоретичната рамка на изследването: направен е обзор на актуалното състояние, терминологично е определена *лингводидактологията* като *наука в действие и транспониране на практики в теория*, задълбочено са изследвани съвременните концепции за интеркултурност и особеностите на интеркултурното образование. Научната ценност на труда е разработката на авторски метод за интерактивното обучение – межкултурния тренинг, който трябва да се оценява и изследва като необходима форма на организация на учебния процес по чужд език и да се използва активно в съчетание с традиционните учебни методи и иновационни технологии. Ценни са и емпиричните данни от апробацията на предложения тренинг.

Втората глава на изследването акцентира върху лингводидактологичния потенциал на изкуството в обучението по руски език. Сред иновационните методи за чуждоезиково обучение са разгледани не само визуалните изкуства, музиката и анимацията, но и танцът. Всички те, по мнението на автора, са част от инструментариума за синхронно развитие на езикови умения и емоционална интелигентност. Специално следва да се отбележи приносът на автора за представянето на дидактичния потенциал на танца, фолклорния костюм и балната култура, защото е първо по рода си обобщено тяхно изследване в чуждоезиковата методика. Авторът проучва теоретично и експеримен-

тално възможностите за интеркултурен диалог у обучаемите за повишаване на тяхната увереност и самочувствие, засилване на комуникативните им способности, способностите за концентрация, развитие на кинетичната памет и др. Включването на физически активни по своята природа изкуства в обучението по чужд език създава положителна емоционална среда за обучение, разкрепостява общуването и взаимодействието. Основно предимство на изследването виждам в разработката на авторски модели на упражнения, подчертаването на гъвкавостта на модела, на неговата приложимост и методическите възможности за създаване на емоционално положителни предпоставки за успешно учене.

Лингвокултурографията и технологията на културния диалог са обект на изследване в третата глава. В нея авторът разглежда *квазисимволите* като основа за културен диалог. Ценни са методическите указания за работа с тях на базата на специализирани речници с цел развитие на езикови умения, навици за лексикографска работа, критическо мислене и лингвокултурологични компетенции.

По мое мнение, целта на изследването е постигната, предложена е многостранна, систематизирана и добре структурирана разработка на научния проблем. Книгата съдържа изследвания и приложения, които могат да послужат като учебни материали както за студенти-педагози, филолози и докторанти, така и за учители, изследователи или обикновени читатели, интересувачи се от иновациите в чуждоезиковото обучение. Тя е полезна и в теоретичен, и в практико-приложен план.

Представените за участие в конкурса други научни публикации анализират различни аспекти на обучението по чужд език: вербализацията на културната памет с цел включване на лингвокултурните единици като ресурс в методиката на преподаване на руски език като чужд (№1, 2, 3, 4, 12, 14, 15); лингводидактологичния потенциал на културата и изкуството с оглед практиката на обучение по руски език като чужд в различна по възраст аудитория. Авторът изследва възможностите за съчетаване на традиционни с нестандартни технологии с възможност за трансфер на синкретизма като методически похват в практиката на преподаване на различни езици (№5, 6, 7, 8, 9); межкултурната комуникация, интеркултурното образование и формирането на ключовата за съвременната лингводидактологична парадигма межкултурна компетентност (№10, 11). Няма разлика между подходите и анализа, които се правят в монографичния труд и представените научни публикации.

Следва да отбележим факта, че единадесет статии са публикувани в реферирани и индексирани в Web of Science български научни издания, две статии – в списания,

реферирани в Руския индекс за научно цитиране (РИНЦ).

Впечатляващ е броят на проектите, в които доц. Н.Чернева е участвала. 4 от тях са проекти на ФНИ, а тематиката на изследванията е пряко свързана с научните ѝ интереси.

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Въз основа на анализа на научните трудове на доц. д-р Н.Чернева бих отбелязала следните конкретни приноси:

1. В теоретичен план:

- за първи път е разработено комплексно теоретично изследване на лингводидактологичния потенциал на руската лингвокултура и изкуство в методиката на преподаване на руски език като чужд;
- представен е авторски лингводидактологичен модел за межкултурен тренинг в обучението по чужд език, съдържащ педагогически подходи и процедури;
- новаторско е теоретичното изследване и въвеждането на „танцовата“ технология в методическия инструментариум на обучението по руски език като чужд и в арсенала на иновационните технологии в лингводидактиката като цяло;
- разработена е технологията на културния диалог като надстроечен етап в развитието на етнокултурната технология, ефективна в изграждането на интеркултурната комуникативна компетентност.

2. В научно-приложен план:

- предложени са конкретни авторски разработки на методически идеи в сегментираните от автора лингводидактологични пространства на културата, установени въз основа на етнолингвокултурологичен и лингводидактологичен анализ;
- разработени и приложени в практиката са методически указания за включването на балната култура в практиката на преподаване и изучаване на руски език като чужд;
- разработени са авторски модели на упражнения за създаване на емоционално положителни предпоставки за успешно учене.
- предложени са методически разработки за използването на речника на символите на културата като инструмент в реализацията на технологията на културния диалог.

Научните постижения на кандидата са отразени в значително количество цити-

рания, които не са използвани за друга процедура. 6 от тях са в реферирани и индексирани в световните бази данни научни издания (Web of Science), а 22 - в монографии и колективни томове с научно рецензиране. Цитиранията са обстойни по съдържание. Трудовете на доц. Чернева са цитирани от много чуждестранни автори, което е показателно за международната разпознаваемост на научните ѝ изследвания.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Общата ми оценка е изцяло положителна и е повлияна от резултатността и обхвата на академичната, педагогическа и експертна дейност на кандидата.

Цялостното запознаване с монографичния труд и публикациите на доц. д-р Надя Чернева е основание да се направи извод, че в представените за конкурса трудове се съдържат научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в чуждоезиковата методика. Формулираните от автора приноси в областта на лингводидактологията отразяват действително постигнати резултати, които приемам.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към рецензираните материали.

6. Лични впечатления

Доц. д-р Надя Чернева е известен учен в научните среди на русистите у нас и в чужбина. Личните ми впечатления от нея са свързани с организираните от нея многобройни научни форуми и участието ѝ в международни конференции, школи и семинари като водещ лектор, който се отличава с висок професионализъм и иновативен подход към изследваните проблеми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д-р Надя Петрова Чернева, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и конкурса за

академичната длъжност „доцент“. В изследванията на кандидата има оригинални научни и научно-приложни приноси, които са получили международно признание, като представителна част от тях са публикувани в списания в Web of Science и РИНЦ. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Надя Петрова Чернева е несъмнена.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и научно-приложни приноси, **давам своята положителна оценка на кандидатурата и препоръчвам** на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет **за избор на доц. д-р Надя Петрова Чернева на академичната длъжност „професор“ в ПУ „Паисий Хилендарски“** по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език).

31.08. 2023 г.

Рецензент:

(проф. д-р Галина Шамонина)